

ZATIRANJE DE LAVSKEGA GIBA- NJA V KITAJSKI

Nova nasilja izbruhnili v Grčiji

Atene, Grčija, 12. sept.—Nova nasilja in izgredi so izbruhnili v Grčiji. Najmanj deset ljudi je bilo ubitih in čez 50 ranjenih v bitkah med policijo in levičarji. Podpredsednik vlade Giannatas je dejal, da so izgrede provocirali "levičarski anarhisti".

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice
Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestvo \$8.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year,
foreign countries \$8.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih
člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Resnica prihaja na dan!

Zadnji tork smo priobčili uvodnik pod naslovom: "Kje je resnica?" Poudarili smo željo, da ameriško ljudstvo izve RESNICO o vzrokih, ki so privedli do zadnje krize med Ameriko in Jugoslavijo in do gromovite sovražne kampanje do slednje.

Zdaj polagoma prihaja na dan, zakaj in kako je prišlo do tragičnega incidenta, v katerem je pet ameriških vojakov-letalcev izgubilo življenje blizu Bleda v Sloveniji.

Hearstov čikaški list Herald American je dne 27. avgusta princel sledečo vest:

"I'M FLYING TOMORROW OVER THE SAME AREA WHERE OTHERS OF OUR PLANES HAVE BEEN FORCED DOWN."

Te besede so citat iz pisma, katerega je pisal stotnik Richard H. Claeys svoji sestri miss Mary Claeys, 317 S. Second st., St. Charles, Ill. Pismo je bilo pisano 17. avgusta v Neaplju, Italija, dva dni prej predno je njegov avtor izgubil življenje v žbitem letalu.

Značilnost gornjih besed je v tem, da je iz pisma ubitega letalca razvidno, da tisto letalo ni po naključju šlo nad jugoslovansko ozemlje, kakor tudi ne radi slabega vremena, kakor je trdil naš državni departament, marveč po načrtu.

Iz gornjega citata je razvidno, da je stotnik Richard H. Claeys še dva dni prej vedel, da bo njegovo letalo letelo "nad istimi kraji, kjer so bila naša druga letala prisiljena na tla." (V resnici je bilo do tedaj prisiljeno na tla samo eno letalo, torej je moral nekdo letalce blufati tudi na tej točki—glede števila.)

In če so ameriški letalci že dva dni prej vedeli, da bodo leteli "nad istimi kraji...", tedaj so morali biti tako instruirani.

Iz tega sledi, da je nekdo namenoma iskal provokacij in izsival Jugoslavijo. To smo sicer že prej zapisali na podlagi okoliščin in domnevanj, zdaj pa ta stavek iz pisma ubitega vojaka potrjuje pravilnost naših domnev.

Nekdo se je cinično igral z življenjem ameriških letalcev! Kaj je bil namen, je lahko tudi vsakemu jasno. Rečemo ponovno, da nam je žal, ker je Titova vlada nasledila tem provokacijam, kakor nam je žal tudi za življenje ameriških letalcev, ki so bili tako cinično poslani v—smrt!

K stavki mornarjev

Upanje, da bo v kratkem končana stavka mornarjev, ki je paralizirala promet v vseh ameriških pomorskih pristaniščih, je splavalo po vodi. Izgledi so, da se bodo članom dveh mornarskih unijs ADF, po številu 90,000, pridružili tudi člani mornarske unije CIO. Člani te unije sicer že sodelujejo s stavkarji ADF, ker se drže sklepa, da ne bodo prekoračili piketnih linij. Enakega sklepa se drže tudi vsi pristanišni delavci ADF in CIO, kakor tudi organizirani vozniki.

Z drugo besedo: v tem mezdnem boju so pokazali solidarnost z mornarskimi stavkarji ADF vsi pristanišni in mornarski delavci z vozniki vred brez ozira, h kateri uniji kdo spada—ADF ali CIO. Vsi tedaj v vseh pomorskih pristaniščih ob Atlantiku, Mehikem zalivu in Pacifiku počiva vse delo in prizadetih je čez 400,000 delavcev—90,000 stavkarjev, ostali so pa na—"počitnicah". Ameriška pomorska plovna industrija ni bila še nikdar tako prizadeta.

Ena značilnost je, da proti tej stavki ni take gonje po meščanskem tisku in radiju—vsaj do danes ne—kot je bila na primer zadnje poletje proti mornarski uniji CIO, ko je oklicala stavko, toda je bil mezdni boj poravnán brez nje na intervencijo vlade. Takrat je Truman zagrozil, da bo zdobil stavko, ako pride do nje, z bojno mornarico. Proti tej stavki, ki je stoodstotno učinkovita in je naperjena proti vladi, pa ni nobenega grmenja. Izgleda kot bi se meščansko časopisje in buržoasijski radijski komentatorji čez noč civilizirali in postali delavsko zavedni. Morda vsled tega, ker stavko vodita dve uniji konservativne ADF?

Odgovornost za to stavko nosi tako zvani vladni odbor za ekonomsko in mezno stabilizacijo. Teoretična dolžnost tega odbora je, da pazi, da se preveč ne dvignejo ne cene ne plače. Nam ni znano, da bi bil ta odbor do zdaj izdal kak ukrep proti dvigjanju cen v tej ali oni industriji ali trgovini, kar se dogaja dnevno, bolj pa pazi na plače!

Ko so bila prošla poletja v teku mezna pogajanja med mornarsko unijo CIO in parobrodniimi družbami in vlado, in ko je visela v zraku stavka članov te unije, je ta "stabilizacijski" odbor odredil, da povišanje plač v tem primeru ne sme presegati \$17.50 na mesec.

V istem času so bila v teku pogajanja tudi med parobrodniimi družbami in obema mornarskima unijama—ena za Atlantik, druga za Pacifik. Na teh pogajanjih sta se obe stranki sporazumeli, to je zastopniki kapitalistov in delavcev, na mezno lestvico, ki je določala, da dobe mornarji ADF na Pacifiku \$22.50 več na mesec, mornarji ADF na Atlantiku in Mehikem zalivu pa \$27.50 več mesečno.

Sklenitev te pogodbe je potem razveljavil prej omenjeni vladni odbor, ki je odredil, da zvišanje ne sme znašati več kot \$17.50 na mesec—enako kot za mornarje CIO—kajti drugače bi bila ogrožena vsa gospodarska "stabilizacija". Čudno, da ni ta odbor že zdavnaj izdal enakega odloka tudi proti parobrodniim družbam, ki delajo gigantne profite—večje kot v kateri koli drugi industriji. Nič čudnega torej, če je John L. Lewis to vladno komisijo krtil za—"odbor merjascev".

Po izbruhu stavke je zavladalo mnenje, da bo ta "odbor merjascev" spremenil svoje stališče in spoznal, da paraliziranje pomorske industrije veliko bolj ogroža gospodarsko stabilizacijo dežele

Glasovi iz naših naselbin

PISMO SLOVENSKEGA
DUHOVNIKA

Murray, Utah. — Prejela sem pismo od mojega brata duhovnika, ki je župnik v Premu, slovensko Primorje. Pismo je zanimivo in se glasi:

"Predraga sestra!—Že dolgo let nisem dobil Tvoje pisma, pa tudi jaz Ti nisem mogel pisati. Upam, da si še živa in zdrava. Jaz sem komaj ostal pri življenju v tej vojni in sem marsikaj preživel."

Dne 6. aprila l. 1941 so Italijani odpejali 12 slovenskih duhovnikov, med njimi tudi mene in sestrično Tono. Odpejali so nas v Verono. Prodali sem moral v dveh urah vse, kar sem imel, seveda, niti za polovično ceno. Tam smo bili samo 14 dni, ko pa sem se vrnil, sem prišel na prazno.

V naše kraje so prišli partizani. Dne 4. junija 1942 so Italijani zažgali okoli nas sedem vasi. V dveh vaseh so pobili 28 mladih kmetov. Dne 6. junija sem jih moral pokopati. Na pogreb je prišlo 200 škvdristov—pobesnele zveri! Kot zavednemu slovenskemu duhovniku so mi grozili s smrtjo; tri ure smo čakali smrti v zaprti cerkvi, in sicer cerkovnik, sestrična in jaz. Vendar se je lepo razlo.

Prišli so Nemci. Dne 13. septembra 1943 smo vsi vaščani zbežali v gozd ali bližnje vasi. Nemci so zasedli župnišče in pokradli ter požgali, kar jim je prišlo na pot. Kar je še ostalo, so pospravili 15. septembra 1943, ko so zopet zasedli vas.

Meseca septembra l. 1944 sem imel v župnišču 200 četnikov, in sicer deset dni. Napadali so partizane, oni pa nje. Ker smo držali s partizani, so se 18. oktobra 1944 vrnili in ostalo izropali. Ukrali so tudi zlatino Matere božje in drugo. S seboj so odpejali tudi mene kot največjega razbojnika; šel sem na sodbo in za kazno so me pridržali od doma 16 dni, nato pa me spustili.

Meseca decembra pa so prišli k nam razne skupine vojaštva, podobni četnikom, a vendar boljše. Borili so se vedno proti partizanom, tako da ni bilo nikdar miru. Najhujše pa je bilo konec aprila in v začetku maja l. 1945. K nam so pridrveli Nemci in divjale so strašne bitke tri dni in noči.

V župnišču je bilo nad 200 Nemcev SS skupine (najhujši!). Tona je pravočasno zbežala, jaz pa sem tri dni ostal sam med njimi. Dne 5. maja me je zadel četrti šrapnel, ki se je razpočil v kuhinji; enega Nemca je ubilo, jaz pa sem dobil 16 ran. Bil sem brez vsake pomoči. Ako ne bi bil tako odločen, bi bil končal. Zavlekel sem se v klet in krvavel. Ob desetih pride v klet 15 SSovcev, da me bodo ubili kot simpatizerja partizanov. Partizani so močno napadali, Nemci so se razili, a mi pozneje še tri ure grozili. Dne 6. maja zjutraj pa so zasedli naše kraje partizani, čez dva dni pa se je podalo 50,000 Nemcev.

Šel sem v bolnišnico; tri mesece nisem mogel maševati, tri mesece pa samo z levo roko. Šele po enem letu se mi je zacelila najbolj nevarna rana.

Vidiš, to so sami glavni dogodki, kar pa je bilo vmes, se ne da popisati, če pa bi, ne bi verjeli, da se morejo vršiti taka grozodejstva. Tudi jaz ne bi verjel, toda sem sam videl in doživel.

K nam prihajajo dnevno paketi iz Amerike. Ker sem razdejan, bi tudi Tebe prosil, ako moreš, da mi pošlješ par čevljev št. 43, širokega formata, dalje bi rad 3.50 m črnega blaga za obleko in vse, kar spada zraven; naravnice, kakšne nogavice, široko majico in če mogoče volneno črno majico. Pri nas se namreč dobrega črnega blaga še ne dobi. Ako moreš, pošlji, saj Ti bom pozneje povrnil. Vse mi

kot pa pet ali deset dolarjev meznega povijka na mesec okrog 200,000 mornarjem, ki ne prejemajo tako sijajnih plač—povprečno okrog dolarja na uro. S stavko je zdaj zagrozila tudi mornarska unija CIO. Ves ta mezdni spor je bil zdaj zvržen pred Trumana, ki bo moral to stavko bodisi zdobiti z oboroženo silo, ali pa kapitulirati pred stavkarji.

bo prav prišlo, kar mi boš poslal.

Sporočam Ti, da je Cvarovka umrla v Ljubljani. Ostal je samo Cvar, otroci so tudi vsi živi. Andrejčev Janez iz Zapotoka je bil dolgo v internaciji v Italiji, prav tako Jelen Lojze. Poslal sem jim nekajkrat pakete, ker so stradali kot živina. Tudi Cvarov Andrej je dobil od mene več paketov, seveda, tedaj, ko sem še imel. Andrej se je lani oženil in je v Ljubljani za stotnika pri partizanski 4. armadi. Pri meni se je pred Nemci skrival pet mesecev.

Sodražica je vsa do tal razdejana. Ribnica hudo poškodovana. V ribniški dolini in v okrožju Kočevje so se neprestano bili hudi boji. Veliko znancev je pod vazo.

Ker moja desna roka, ki je bila ranjena na desetih mestih, noče več ubogati, končavam svoje pismo ter priskrbo pozdravljam Tebe in Tvoje otroke. Tvoj brat Lojze Lesar. Moj naslov je: Alojz Lesar, župnik, p. Prem, Reka, Slovensko Primorje, Jugoslavija."

Iz tega pisma je razvidno, da so tudi duhovniki trpeli v času okupacije, posebno pa tisti, ki so držali s partizani.

Mary Braniš.

O MRAČNJAŠTVU IN LUČI

Hermine, Pa.—Po dolgem času se zopet oglašam v Prosveti. O mojem potovanju po Ohio sem poročal v Proletarcu.

Ker sta že gl. urednik Garden in pomožni urednik Medvešek pisala o zaključkih 13. redne konvencije, jih jaz ne bom tukaj ponavljal, dostavljam pa bom nekaj dodatkov.

Pomožni urednik je zadel žebel, na glavo, ko je opomnil, da je bila konkurenca med mladimi in starimi za vodilne pozicije naše podporne in svobodomiselnice organizacije. Zakaj? Vsi stari in izgarani delavci ameriškega proizvodnega ni napol anarhističnega sistema smo poskusili hvaljeznost kapitalistov, ko so nas nadomestili z roboti, katere so tudi faktično izumili delavci, oziroma roboti so bili izumljeni z denarjem, ki je bil na postaven način pobran iz delavskih žepov. S tem denarjem so zgradili laboratorije, v katerih so znanstveniki iznašli vsake vrste stroje, ki so potem spodrinili delavca na cesto. Ako si bil pogumen in kapitalistom povedal v obraz, da zasluži delavec več uvidevanja in prilike za pošteno življenje, si prvi zletel na cesto.

Stari pionirji vidimo kaj se godi okrog nas, zato smo previdni in želimo ohraniti vodilne urade v rokah onih, ki so pokazali, da hočejo ostati zvesti pionirjem kot so bili Konda, Zaverternik in drugi. Na žalost pa je naša mladina preveč zastrupljena od zavodov in šol, ki jih kontrolirajo kapitalisti, in misli, da smo mi z našimi idejami daleč za sencem. Oni trdijo, da so moderni, da živijo v dobi strojev, da je treba spoštovati in visoko ceniti priganjake, ter da lahko postane v Ameriki vsakdo kapitalist ali pa predsednik Zedinjenih držav.

Nekateri tudi mislijo, da je moderno, ako človek v nedeljo zjutraj zgodaj vstane in gre k službi božji, kajti kdor posluša božjo besedo, mu je zagotovljeno delo in jelo... Pa ne samo to! Zagotovljeno mu je tudi večno zveličanje nad zvezdami, kjer ne bo škripljanja z zobmi... Delaj, kakor da misliš zmeraj živeti, daj novac za sv. Petra, zano pa molli, kakor da bi moral jutri umreti. V te "lepote" so zaverovani tudi nekateri izmed naših mladih članov. Nekateri pa bi bili radi v tej zadevi nevtalni. Ali oni ne vedo, da se letno izda v tej deželi na milijono

ne dolarjev za mračnjaštvo, ki vodi nazaj v 15. stoletje?

Znanstvo in tema ne gresta skupaj, zato se vsa lenuška družba zbira skupaj z namenom, da odpravi luč, da bi se še nadalje nadaljevalo s klanjem, kot so ga vpriporili nad slovenskimi narodi v minuli vojni.

Na vse to smo mislili stari člani na zadnji konvenciji in temu primerno postopali. Ako podpiram mračnjaške ustanove, hodim poslušat pridigarje, ki zagovarjajo temo in delavca denuncirajo delodajalcu, potem nisem sposoben za tako organizacijo kot je naša. Naša jednota ni bila ustanovljena samo radi zavarovalnine, temveč da brani tudi ameriško ustavo, ki so jo zasnovali naši revolucionarni očeti, ki so imeli pogum kot ga imata danes Stalin in Tito.

Sv. oče v Rimu noče priznati ne Stalina in ne Tita, prav tako se dandanes ne priznava ameriške ustave. On hoče dvigniti svojo zastavo mračnjaštva nad našo zvezdno zastavo, kajti meni, da je zastopnik Vsegamogočnega, ostali pa smo samo črvčki. Dalje meni papež, če bi se nas preveč zbralo na segreth tračnicah, je upravičen pogonati svojo lokomotivo preko nas.

Sedaj sem malo pojasnil vsem tistim, ki ste še napol slepi, ali pa namenoma nočete spregledati.

Že pred konvencijo sem zapisal, da morajo stari ljudje živati spoštovanje, da jih moramo pustiti pri kruhu do konca življenja.

Anton Zornik.

POIZVEDOVANJE JUGO-SLOVENSKEGA KONZULA

New York, N. Y.—Jugoslovanski generalni konzul v New Yorku želi izvedeti za sledeče Jugoslovane, katere iščejo sorodniki v Jugoslaviji:

Obard Kalaj, tovarniški delavec, rojen v Krupi, Lazo in Miloš Kokir, Johnstown, Pa., Marko Buhin, Baltimore, Maryland, Todor Novakovic, Djurdjev, iz Hašana, okraj Krupa, Joe Kuhar, Philadelphia, Pa., Franc Maler, Brooklyn, N. Y., Nestich Stefy, rojena Ružic, 160 Hamilton st., Albany, N. Y., Jovan in Milutin Sekulic, Akron, O., Aralica Mate iz Puljana, kotar Drniš, nekdanji živel v Farellu, Pa.

Za generalnega konzula:

Hinko Samec.

POIZVEDOVANJE RDEČEGA KRIŽA

Chicago, Ill.—Adalbert Hoffman iz Jugoslavije išče miss Shalvine Huber, ki je svoj čas živela v Chicago, Ill.

Ako bi kdo vedel kje se nahaja, naj sporoči Rdečemu križu, 529 So. Wabash ave., Chicago 5, Ill., ali pa telefonira Wabash 7850, Extension 384.

Rdeči križ.

PISMO IZ BELE KRAJINE

Chicago, Ill.—Prejel sem pismo od mojega prijatelja M. Starešnice, stanujočega v vasi Zilje, p. Vinica pri Črnomlju. Pismo se glasi v izčrpu:

"Dragi prijatelj Vesely!—Odgovarjam Vam na Vaše pismo z dne 21. maja 1946. Pri nas smo imeli veliko sušo, zato je bila prva košnja jako slaba, prav tako tudi ni dosti pričakovati od druge. V splošnem bo slaba letina, razen zgodnjih posevkov, kajti tedaj še ni bilo suše. Vedno je še težko gledati vprežne živine, ker je ni dovolj na razpolago.

Polagoma se razmere izboljšavajo, seve, vzelo bo pa nekaj let, predno bo vse popravljeno in obnovljeno. Železnice so že prilično popravljene, ne pa še vse hiše, kajti še vedno primanjkuje materiala in delavcev.

Radi bi vedeli, če bi želel priiti v Zedinjene države. Ne, rajši sem tu, prav tako moja žena, vsaj v dobri letini bomo imeli vsjega dovolj. Tukaj so tudi politične razmere danes veliko boljše kot v stari Jugoslaviji. Nimamo več gospode, ki bi živela od ljudskih žuljev, temveč

Sovjetska Rusija v povojni do

Spisal Victor Manuel Villaseñor

Z avtorjevim dovoljenjem prestavlja V. Žebre iz Mehika (Nadaljevanje)

Sovjetski narodi si žele mir

Za nas malo ali pa nič ne pomeni, če je na čelu poljske vlade Arciszewski ali Osuška Morawski, za ruski narod pa ima to drug značaj: Arciszewski pomeni v prenešenem pomenu ruske vasi v plamenih, podrte tovarne, milijoni ruskih mož mrtvih na bojnih poljanah, ženske vdove, otroci-sirote, umirajoče od lakote in mraza. Morawski pa znači mir in blagostanje, v soncu rumeneča žitna polja, tovarne v obratu, v šolah reden pouk in v hišah sreča, mir in blagostanje.

Rusi dobro vedo, čeravno je znabiti Hitler mrtve, da niso pomrli tisti, ki so ga tiščali in vzdrževali na prestolu Nemčije. Ljudje, ki so skovali podli navčrt v Monakovem, so še živi v mnogih zapadnih državah ter so celo v vladi in na drugih mogočnih stolčkih. Rusi se dobro zavedajo, da ni bil Hitlerjev napad na Rusijo skovan samo osebno od njega, temveč tudi od zakulisnih sil, ter da te sile, kljub Hitlerjevi smrti, še danes z isto ali pa še z večjo silo delujejo za pogin Rusije. Mnogim izmed nas je to znabiti docela neznano, ali pa smo na to pozabili, vendar pa obstojajo neomajani in nešteti dokazi, katere ruski narod dobro pozna. Upoštevajoč vse to v celoti, si človek malo lažje tolmači nezaupljivost Rusov do zapadnih držav.

Vmešavanje tujih sil in vlad l. 1918 v notranje zadeve Sovjetske unije

Dne 7. novembra l. 1917 je zmagala boljševiška revolucija v Rusiji, 23. decembra istega leta pa so se zastopniki Anglije in Francije združili v Parizu in imeli skrajno "zaupen" sestanek, na katerem so znesli jajce, ki so mu dali sledeče ime: Načrt Anglije in Francije, ki razdeli delokrog in vpliv obeh držav v Rusiji. Anglija je seveda stegnila svoje dolge prste po petroleju in Kavkazu in si hotela prisvojiti vse tri baltične države: Litvanijo, Estonijo in Latvijo. Nedolžna Francija pa si je prilačila Ukrajino z njenimi železnimi rudniki in premogovniki, ter ves Krim z obalo ob Črnem morju.

Prav po načelih svete demokracije sta si lepo razdelili Rusijo, ki je bila v tem času popolnoma brez moči, oziroma tako so si vsaj tolmačili ti dobrohotni demokracije. Papež, ki vedno vse ve, je pa z dobrovoljnim nasmeškom prikimal in dal svoj blagoslov. V tem času pa se je ruski narod boril proti ostankom carizma in si skušal gospodarsko opomoči, ko so ga prejšnji zavezniki zavrtno napadali.

Dne 2. avgusta 1918 s popolnim odobravanjem Winston Churchill so angleške čete napadle Arkangel in se junaško iz-

kreale, dočim so 4. avgusta sedle vsa petrolejska polja Kavkazu. Medtem so francoske zasedle Vladivostok, mi so prišle japonske čete rep tega nesramnega napad prihrumele še nadebudne de Strica Sama, ki so se 15. avgusta, ne da bi našel odpor. Drevo je bilo pod prileteli so vsi lačni gavrga oključjejo.

General Kolčak, zagrižan rist, je dobival vsod podpore zaveznikov. Angleški general Knox je objavil sledeče: "li smo v Sibirijo v pomoč čaku na sto tisoče pušk, jone nabojev in uniform, sko protivolucijo. Skrogla Kolčakovih morilk bila izdelana v britskih tovarnah in pripeljana v vosto na angleških ladjah.

Maršal Foch pa je na ni konferenci v Parizu sledeče: "Sedaj, v teh časih, da v Evropi boljšeizem in hija. Moj načrt je skonič sporne zadeve na zahodu, tem iti z vsemi razpoložnimi močmi na vzhod. Poljsk se lahko uspešno bore proti, samo da se jim da na polagalo mnogo modernega ja. Dalje je treba vreči proti Rusiji Fince, Čehe, Re ce in Grke in pomagati v načine vsem nezadovoljnim Rusiji sami, tako zvanim Rusom, ki so istega mnenja mi... (Razkosati Rusijo bično lastno korist.) Upa do konca l. 1919 ne ostane nega sledu več o boljšev.

Tako je modroval dobri ral Foch v imenu vse reakcije. Brez vojne na je 14 držav udrl v Rusijo cer sledeče: Anglija, Zed države, Francija, Japonska, čija, Italija, Čehoslovaška, ja, Kitajska, Finska, Grška ska, Romunija in Turčija. ni šlo vse tako kot so po računalni, kajti leta 1922 so dali Japonci ruskim čet Vladivostoku. To so bili ostanki in rdeča zastava vihrala v Vladivostoku in se je ključno končalo sramno podvzete za vs Sovjetske unije.

Kakor se je boril l. 1788 coski narod za svojo revotako se je ruski za svojo do. Hrabrost in ednost rusljudstva sta omogočili nezmago. Tedaj so zavolaviljudski protesti v Francijgliji in Zedinjenih držav odločno zahtevali od svojih da drže roke proč od Rusijso tudi slučaj, ko se je vsosamo uprlo proti nakanam jih vlad in zahtevalo, da hajo vmešavanje v notranjmere Rusije. Združili so di napredni časopisi, profesorji in z naprednimstvom vred protestirali svojim vladam, dokler niraavno nerade, odpoklicale jih čet iz Rusije.

(Dalje prihodnjič.)

O BALINCARSKI TEKMI

Waukegan, Ill.—Dne l. tembra smo imeli v Waukebalincarsko tekmo in tako nabralo veliko rojakov in kinj iz drugih naselbin. K smo vedeli, da bo udeležba velika, nam je zamajkalo vin in pijače. Se bomo hodnjič bolj pripravili. Tudi jaz sem tekmoval našo skupino so premagalaška dekleta. Mr. Zaitz fotografiral, vendar pa ni počila, dasiravno so bila ta tako zala. Ob priliki prišli pa v Chicago in se rili s tamkajšnjimi rojaki jakinjami. Bodite pozorni!

Anna Kr.

V Prosveti so dnevne ne in delavske vesti. A čitate vsak dan?

Joseph Vesely.

Vesti iz nove, prerajene Slovenije in Jugoslavije

V Gorici je zopet tekla kri

Civilna in vojaška policija je hotela preprečiti, da ne bi gorško ljudstvo poslalo svojih zastopnikov k jugoslovanski mirovni delegaciji, ki odhaja v Pariz.

GORICA, 25. jul.—Kakor poroča "Primorski dnevnik", je ob obhodu jugoslovanske delegacije v Pariz gorško ljudstvo sklenilo, da odpošlje k podpredsedniku vlade FLRJ Edvardu Kardelju posebno zastopstvo, ki naj bi se enkrat razloži želje vsega prebivalstva. Da bi bil odhod zastopstva čim bolj slovesen, se je ljudstvo spontano po prvi manifestaciji ob obhodu zbralo še enkrat zvečer ob 20. Korzo Verdi in Ljudski vrt sta bila prenapolnjena. Ko sta prispela s Trga sv. Antona preko Travnika na Korzo v bližini Ljudskega doma avtobusa, okrajena z jugoslovanskimi in italijanskimi zastavami z rdečimi zvezdami, je množica vzvalovala in se strnila krog njiju.

Na krov prvega avtobusa se je povzel tov. Rošini, ki je množici sporočil, da odhaja zastopstvo Gorške v Jugoslavijo, kar bo šef jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v Parizu. Kardelj pa ponovno izrazil odločno voljo slovenskih in hrvaških množic po priključitvi k Titovi Jugoslaviji.

Množica je pri teh besedah prišla z nepopisnim navdušenjem vzklikati: "Tit! Jugoslavije!" Vzklikanje pa se še ni podelilo, ko so se pričeli civilni policisti z vso surovostjo naskakovati množico. Avtobusa sta se pričela pomikati naprej po Korzu, iz ljudstva pa so se čuli ogorčeni vzkliki protesta. Tedaj so civilni policisti planili z motornimi vozili s kiji in puškami kopiti proti množici, med katero je ogorčenje čim dalje narasčalo. Množica se je pričela odločno pomikati proti civilnim policistom, ki pritiska niso mogli vzdržati.

Ogromen spreved desetisočev se je pomaknil do Ljudskega doma, kjer so nastopili proti množici številni policisti na konjih, ki so skušali razgnati s palicami. Prihrušili so se jim še drugi civilni policisti, ki so se priključili na kamionih. Čeprav so morali pretepati manifestante, niso mogli zadržati spreveda. Tako so pričeli metati solziline bombe. Potrpljenost množice je bila dovolj. Ljudje so skočili naprej in prisilili policiste na bežanje in na motornih vozilih k umiku.

Civilnim policistom so prihitele na pomoč zavezniški vojaški policisti, policisti na motorjih in pomeje se z brigadami. Kljub temu slovenske in hrvaške množice niso klonile. Neprestano se je čulo vzklikanje: "Hočemo Tito! Hočemo Jugoslavijo! Proč z vsemi črtami! Naše mesto so tam, kjer so naše žrtve!"

Ogromna množica je strnjena nadaljevala svojo pot po Korzu Verdi in je niso mogli razbiti niti konjeniki niti policisti na motorjih niti drugi, ki so surov pretepati s kiji, s kopiti in v brzostrelkami. Tudi solziline bombe in brizgalne niso pomagale. Ljudstvo je bilo zadržano surovega nastopa policije le v tem, da so bili ogorčeno in odločno.

Na čelu spreveda, ki se je kljub vsem oviram pomikal po Korzu Verdi do ulice Garibaldi, se vrhale slovenska in italijanska zastava z zvezdo ter delavski znak, množica pa je neprestano prepevala bojne pesmi. Ko se je začela nova ojačenja zavezniške civilne policije, so policisti pričeli še bolj besno nastopati in pretepati antifašiste. Mnogo ljudi je bilo ranjenih. Na Korzu in Ljudskem vrtu in v drugih ulicah so ostali vidni krvavi sledi. Med ranjenci so bile celo ženske z otroci v naročju. Na Korzu pred Ljudskim vrtom je bil civilni policist pretepat in hotel se ga na vsak način aretirati in odpeljati z "pomoč". Na desetine ljudi je

bilo v enakem položaju in so jih mnogo aretirali, toda nič ni prestrašilo furianških in slovenskih množic. Nasprotno, še bolj odločno in ogorčeno so antifašisti nastopali proti nim, ki slušajo po izjavah visokih zavezniških funkcionarjev interesu demokracije, reda in mira. Dasi je bilo mnogo ljudi aretiranih, je bilo vendarle še več onih, ki so jih ogorčeno množice v naskoku izrgale iz rok policije.

Ker množic ni bilo mogoče zadržati, so se pričeli policisti z motorji, konji in avtomobili še bolj divje zaganjati med ljudi. Ob tej priliki je kamion števil. 1645 povozil Virgilija Prinčiča iz Števerjana in še nekega drugega človeka. Sličnih primerov je bilo zelo mnogo, vsakokrat pa se je zgodilo, da so se morali civilni policisti s kamionom prav naglo umakniti, ker ogorčene množice ni bilo mogoče zadržati.

Po dvehurnem pretepanju, razganjanju so se množice pričele razhajati, povsod pa je odmevalo navdušeno prepevanje slovenskih in italijanskih pesmi ter vzklikanje maršalu Titu, Jugoslaviji, Edvardu Kardelju in bratstvu narodov.

Se pozno ponoči so civilni policisti dirjali na motorjih po mestnih ulicah, vozili po pločnikih in preganjali vsakogar, ki so ga srečali.

V surovosti so se odlikovali vsi civilni policisti, med njimi poročnik civilne policije Rihard Treven iz Idrije, podporočnik Žakelj iz Spodnje Idrije in junjak Delissi Giglio.

Med ranjenci so tudi Fran Kramar, ki ga je povozil avtomobil, Cvetko Baša, ki je bil ranjen na glavi, Vazilij Surihen, ki je bil ranjen na roki. Težko poškodovan je Virgilij Prinčič, ki ga je povozil avtomobil. Nadalje so bili ranjeni Joža Znidaršič, Julka Krušnovc in Valerija Gorjan, vsi na glavi, Podberšič in Gragotin Jelačič, ki so ga vrgli na tla in pretepati do krvi, Tomaž Pegan in Ivan Komel, ki je bil ožgan na roki.

Trst je po volji zapadnih zveznikov plodna njiva, kjer uspeva fašizem

Režim terorja in revščine v Trstu še sedaj kaže bodočo sliko in usodo Trsta pod "nepristransko" mednarodno upravo, ako mirovna konferenca ne bo ugodila upravičenim zahtevam Jugoslavije.

PARIZ.—"France d'Abord" objavlja pod naslovom "Po volji zveznikov je Trst postal nova njiva, kjer uspeva fašizem" članek, ki pravi, da so zavezniške oblasti namestu, da bi si vzele za zgled jugoslovanske vojaške oblasti v coni "B", ki v svobodi niso izvoljeni odbori izvršujejo svoje funkcije, pričele z njihovimi sistematično likvidacijo, vsled česar ni čudno, če so v coni "A" kolaboracionisti, fašisti in vojni zločinci zopet dvignili glave in se opogumili.

V članku je nadalje rečeno, da zavezniške oblasti z ukinitvijo ljudskih oblasti in svobode nadaljujejo igro stare fašistične reakcije, ki je imela takoj po zavezniški zmagi nad nacifašizmom priliko videti, kako so v tej coni ponovno stopili v veljavo njeni zakoni, njen upravni aparat in sicer pod zavezniškim okriljem.

Dopisnik poudarja, da zavezniška okupacijska oblast upravlja Trst že nad leto dni, da pa doslej ni še nič pripravila za svobodo volitve, ki so bile že po vsej Evropi in celo v Nemčiji. Pravice, ki se dajejo premagani Nemčiji, se torej ne priznavajo prebivalstvu cone "A" Julijske krajine, ki se je borilo ob strani zaveznikov in je bilo odločno za osvoboditvijo svoje zemlje izpod fašističnih okupatorjev. Ali je to morda slika internacionalnega Trsta? Prepričani smo, da je junaki prebivalstvo

DEŽELA TRENJA IN SVOBODE

Z velikimi naslovi so prinašali časopisi pred kratkim vesti o linčanju črncev na jugu, o obnavljanju zloglasnega Ku Klux Klana in o vandalizmu proti drugim ameriškim državljanom zaradi njihove različnosti v veri, polti ali rasi. Te vesti so pretresle vse resno misleče Američane. Toda ti veliki naslovi, ki so se pečali z znaki nevarnega socialnega vrenja, ki rado sledi vojnem, so le redkokdaj omenili neko drugo kategorijo Amerikancev — ameriške Indijance. "Vzrok temu je preprosti" pravi John Collier, ki je načeloval U. S. Indian Bureau od leta 1935 do njegovega odstopa lansko leto "ker tu je skupina ozir. manjšina, katere končno uživa pravičen delež."

V članku, priobčenem v reviji "Pageant", mr. Collier, ki je sedaj direktor Medameriškega instituta, z živo besedo opisuje, kaj vse se je dogodilo, odkar je vlada podvzela izvajanje programa, ki jasno in določeno priznava pravico Indijance do osebne človeške dostojnosti kot Indijanc. S tem je bil postavljen temelj, na katerem si ta nekoč demoralizirana in chubozana rasa upa ponovno zgraditi in obnoviti svoje življenje.

Ta nova smerica je bila uveljavljena proti koncu drugega desetletja in mnogi ljudje so premišljevali, če ni že malo pozno, da se oddolžimo Indijancem za vse, kar smo zagrešili napram njim.

Potomce plemen, ki so redko naseljevala divjino novega sveta za časa prihoda prvih angleških kolonistov, sta zadeli dve tragediji. Prva, izguba zemlje, "v kateri so počivali njihovi predniki," je bila neizogibna že od zgodnjega 17. stoletja, ko so se v Virginiji in Massachusettsu izkrcali ti prvi kolonisti.

Druga tragedija je zadelo indijanska plemena potem, ko so bili zgnani v rezervacije — predele, določene za ta plemena od zvezne vlade. Spetka je imela te rezervacije v svojem področju armada Zed. držav, kasneje pa je oblast nad njimi prešla v področje državnega oddelka za notranje zadeve, ki je imel svoj urad za indijanske zadeve (sedaj se imenuje Office of Indian Affairs). Indijanci so bili baš na rezervacijah skoro docela uničeni. Vlada, namesto da bi jim dala in nudila, kar so sami hoteli in potrebovali, je skušala tem tesno povezanim plemenskim skupinam vsiljeva-

DEŽELA TRENJA IN SVOBODE

nanje sile intervenirale v sovravnem smislu, ali grozile to storiti.

"Zategadelj je ne le razumljivo, temveč je bilo popolnoma neizogibno, da uporablja Rusija svojo novo silo in svoj vpliv v mednarodnih zadevah kot eden vodij zmagovalcev v ameri osiguranja svoje varnosti."

Evening Standard naglašava pomen, da bi umik Rusije z Balkana imel posledico, da ne bi bilo nobene garancije več proti obnovi fašističnih intrig proti miru in pravi naslednje:

"Nekatere skrajne struje javnosti glasno potrdjajo neko neizogibnost vojne z Rusijo. Drugi glasovi pravijo, da bi bilo apizarstvo, ako bi se njenim zahtevam zadostilo. Toda apizarstvo je izraz, ki žigosa brezplodno, nepotrebno in prazne koncesije Nemčiji, ker je bila že takrat odločena, da bo zaslužila ves svet.

"Rusija nima takih namenov," zaključuje list.

List lorda Beaverbrooka o Rusiji

London.—ONA—Konzervativni angleški list lorda Beaverbrooka je 3. sept. priobčil dolg uvodnik pod naslovom: Rusija. V njem priporoča "modre in prijateljske obnašanje" napram Rusiji, češ da bo to služilo v dobro "bodočnosti vsega človeštva".

Lord Beaverbrook je bil v splošnem Rusiji naklonjen, odkar je tekem vojne obiskal generalisima Stalina v Moskvi, toda ta članek je bolj izrazit v tem pogledu kot so bili dosedanj. Poleg tega pa prihaja tudi v trenutku, ko je večina angleških časopisov precej spremenila svoj naglas.

To novo noto je prvi prinesel londonski Times pretekli teden. Liberalni londonski krogi mnogo razmotirajo o vprašanju, ali pomeni omenjeni članek v Beaverbrookovem "The Evening Standardu", da se bo ta smer poglabila in zakaj.

Naj bo temu kakor hoče, ta novi naglas v angleškem tisku bi zaslužil največjo pozornost v Zedinjenih državah, kjer celo liberalno časopisje piše baje—kodeč po tukajšnjih brzojavkah—v popolnoma nasprotnem smislu.

List Evening Standard piše na

DEŽELA TRENJA IN SVOBODE

primer, da velja žigosati Rusijo kot edino sedanjih napetosti naslednje:

"Takole naložiti vso odgovornost za nezadovoljivi razvoj mednarodnega položaja izključno na ramena Rusije, češ, da pretirava, ni nič drugega kot nesramnost. Ravno tako pravilno bi bilo reči, da so vsi oni, ki niso ruskega nazaranja, nekonformisti—in pomagalo bi ravno toliko. Britanski narod je dolžen stvari miru, da preišče in z naklonjenostjo pregleda, kaj se skriva za ruskim nastopom."

List dalje naglašava, da je Rusija utrpela mnogo več škode in izgubila več življenj in uničenja svojega bogastva kot katerikoli drug narod in pravi:

"Ruske notranje potrebe so obnova in razvoj. Ruski domači viri bodo zahtevali vso pozornost sedanje generacije v miru. Odkar se je rodila, Sovjetska unija ni mogla še niti enega samega dne posvetiti izgraditvi svojega blagostanja, ne da bi zu-

dijanca samo pri živinoreji poskočil za celih 2300 odstotkov. Po kongresni odredbi iz leta 1934, je več ko 100 indijanskih plemen organiziralo politično samoupravo in preko 80 teh plemen je zaposlilo za poslovno zadržane uprave.

"Iz tega izviračoji podvig življenjskega standarda Indijancev ter prerjenje in probuja njihove kulture sedaj bogati Zedinjene države materialno in duhovno. Dramatična priča koristi, ki jih je dežela črpala iz tega, je sama naša zgodovina zadnjih let. Tekom dobe med 1935 in 1940 so šli med Indijance peto kolonasi. Govorili so a sramotni prošlosti kot o dejstvu sedanosti—toda Indijanci jim niso nasledili. Tekom vojne so se Indijanci odlikovali donešenih prostovoljnih vojnih naporom kot nobena druga manjšinska skupina dežele. Indijanc plemena Osage je vodil Havajsko zračno silo v bitki za Midway in tudi padel v tem boju. Ira Hayes, plemena Pima, je bil eden od mož, ki so dvignili prvo ameriško zastavo na Iwo Jimi."

Medtem ko Indijanci gledajo sedaj pred seboj bodočnost, ki jih navdaja z upanjem, so na rezervacijah še vedno podvrženi zveznemu nadzorstvu na vseh področjih njihovega udejstvovanja. Mnogi, ki žive izven rezervacij, so zapostavljeni. Dr. žavljanški status Indijanca na rezervaciji ali izven nje je še vedno kompliciran. Precej je še tudi plemen, ki žive revno na slabi zemlji. Vendar ameriško ljudstvo, s pomočjo kongresa, sedaj boljše postopa z izvornimi Amerikanci, kateri imajo pri tem boljše prilike, da si izboljšajo življenje, kakršno je po njihovi volji, obenem pa bodo tako našli svoje pravo mesto v ameriškem skupnem življenju.

—Flis.

DEŽELA TRENJA IN SVOBODE

Generalisimo Stalin je velika osebnost, o tem ne more biti nobenega dvoma. Najbolj neposredni vtis je ta, da se nahaja pred izredno bistroumnim človekom, ki zna biti presenetljivo potrpečljiv in ima mnogo navihanega humorja in šaljivosti. V razgovoru stavi mnogo vprašanj, kadar pa sam odgovarja, dobro premisli, kaj bo rekel.

O tem, o čemer smo se razgovarjali, seveda ne morem mnogo govoriti. Kar pa bom dejal je iskreno—priprčan sem, da se moji zaključki pošteni in tudi pravilni. Mislim, da se bodo moji tovariši strinjali z menoj da sta dve najbolj jasni značilni črti njegovega nastopa ti, da se loti vsake zadeve naravnost in neposredno, ter na preprost način.

1. Po mojem mnenju ne velja imenovati Stalina diktatorja po običajno sprejetem pojmu — ni dvoma, da je mogočen, jako vpliven in da bo z največjo vne-mo razmišljal o vsaki stvari, katero predlaga. V tem pogledu nikdo ne more z njim tekmovali. Toda obenem je tudi res, da je le prvak v skupini ljudi, ter da mora svoje tovarise v politbiroju šele prepričati o pravilnosti svojega nazaranja. Najmanj trije člani tega politbiroja niso daleč od njega v pogledu oblasti, katere izvajajo.

2. Izredno velika je njegova vna, da bi preprečil novo vojno. Dobro namreč pozna veličino ruskega problema. Znanu mu je, da bo rešen le, ako obranimo mir. Kot mnogo drugih Rusov, je tudi on prepričan, da je ogromno sovraštva nagrmadenega v svetu proti komunističnim idealom, toda neoporečno je, da je njegova težnja, da bi našel možnost sožitja z zapadnim svetom.

3. Njegovo zanimanje pa je vendar v še večji meri posvečeno notranjim kot zunanjim zadevam.

4. Njegova vpogljivost v pogledu izvedbe socialističnih idealov je mnogo večja kot si misli zapadni svet. Nikakor nima v mislih, da je ruska metoda edino pravilna. Ve, da obstajajo tudi druge metode ter da so nekatere izmed njih mnogo manj drage—četudi bolj počasne. Toda jako težko bi bilo prepričati ga o tem, da je klasična demokracija v svoji zapadni parlamentarni obliki boljša kot sredstvo, ki naj povede svet v novo smer brez prevelikega odpora.

5. V debati je izredno hiter in

DEŽELA TRENJA IN SVOBODE

Nikdo ne more reči, ali se bo Indija postavila na stran zapadnih velesil ali na stran Rusije. Najbolj verjetno je, da bo ostala ob strani ter da bo nastopala v skladu s svojimi interesi in po svojem prepričanju o tem, kaj je pravilno.

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Sept. 30. 1946), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom postekla naročnina. Ponovite jo pravčasno, da se vam list ne ustavi.

DEŽELA TRENJA IN SVOBODE

amah razloži vse, kar je postransko od bistvenega. Svoje naziranje povzema počas, toda s tako globokim prepričanjem, da napravi na slušalca globok vtis. V njegovih stavkih ni najti nobene retorike. Kadar želi posebno poudariti svojo misel, navede staro rusko prislovico, ki je v skladu z njegovim argumentom, kot da je s tem podal končnoveljavni dokaz.

6. Angleško zgodovino dobro pozna. Njegovo zanimanje za Ameriko je veliko—mislim, da je predsednik Roosevelt napravil nanj zelo globok vtis. Bogastvo in tehnična sila Amerike mu je znan v vsem njenem obsegu.

7. Njegova vpljdnost je resna, njegovo obnašanje preprosto. Kadar govorite vi, vas pazljivo posluša in prevajalec čisto stavi vprašanja, da bi se prepričal, ali je res pravilno razumel.

8. Duhovitost ga zanima mnogo manj kot stvarnost. Toda obenem ima največje spoštovanje do znanosti. Misli, da bo ona vlada, ki bo znala najbolje izkoristiti znanost, tudi najbolj služila interesom svojega ljudstva.

9. Nobenega dvoma ne more biti o tem, da mu je jasna potreba, da mora braniti ruski eksperiment, in da v tem pogledu ne misli le na Rusijo samo. Prepričan je, da je socializem mednarodna ideja, katere rešitev leži v tem, da najde svoj mednarodni izraz.

10. Civilna vojna in medvojna leta, ko je svet z zaničevanjem gledal na Rusijo, so mu živo v spominu.

11. Njegovo spoštovanje do oblasti kot take je veliko. Ostrih napadov se ne boji in se od nje ne odmika, ako ga bodica zadene. Toda udaril bo nazaj z isto silo in vas gledal s hudo-mušnim očesom, da vidi učinek svojega odgovora. Razgovor poteka lahko in nekako elastično, četudi so pojmi zgrajeni okrog nepremičnih načel. Mislim, da je realističen in da upošteva to-kove javnega mnenja, katere pe-ča.—ONA.

STALINOVA OSEBNOST

Napisal Harold Laski

Generalisimo Stalin je velika osebnost, o tem ne more biti nobenega dvoma. Najbolj neposredni vtis je ta, da se nahaja pred izredno bistroumnim človekom, ki zna biti presenetljivo potrpečljiv in ima mnogo navihanega humorja in šaljivosti. V razgovoru stavi mnogo vprašanj, kadar pa sam odgovarja, dobro premisli, kaj bo rekel.

O tem, o čemer smo se razgovarjali, seveda ne morem mnogo govoriti. Kar pa bom dejal je iskreno—priprčan sem, da se moji zaključki pošteni in tudi pravilni. Mislim, da se bodo moji tovariši strinjali z menoj da sta dve najbolj jasni značilni črti njegovega nastopa ti, da se loti vsake zadeve naravnost in neposredno, ter na preprost način.

1. Po mojem mnenju ne velja imenovati Stalina diktatorja po običajno sprejetem pojmu — ni dvoma, da je mogočen, jako vpliven in da bo z največjo vne-mo razmišljal o vsaki stvari, katero predlaga. V tem pogledu nikdo ne more z njim tekmovali. Toda obenem je tudi res, da je le prvak v skupini ljudi, ter da mora svoje tovarise v politbiroju šele prepričati o pravilnosti svojega nazaranja. Najmanj trije člani tega politbiroja niso daleč od njega v pogledu oblasti, katere izvajajo.

2. Izredno velika je njegova vna, da bi preprečil novo vojno. Dobro namreč pozna veličino ruskega problema. Znanu mu je, da bo rešen le, ako obranimo mir. Kot mnogo drugih Rusov, je tudi on prepričan, da je ogromno sovraštva nagrmadenega v svetu proti komunističnim idealom, toda neoporečno je, da je njegova težnja, da bi našel možnost sožitja z zapadnim svetom.

3. Njegovo zanimanje pa je vendar v še večji meri posvečeno notranjim kot zunanjim zadevam.

4. Njegova vpogljivost v pogledu izvedbe socialističnih idealov je mnogo večja kot si misli zapadni svet. Nikakor nima v mislih, da je ruska metoda edino pravilna. Ve, da obstajajo tudi druge metode ter da so nekatere izmed njih mnogo manj drage—četudi bolj počasne. Toda jako težko bi bilo prepričati ga o tem, da je klasična demokracija v svoji zapadni parlamentarni obliki boljša kot sredstvo, ki naj povede svet v novo smer brez prevelikega odpora.

5. V debati je izredno hiter in

Ena izmed ameriških bojnih ladij, ki se nahajajo na "prijateljski" (in še kako!) misli na Sredozemskem in Jadranskem morju. Na čelu te "prijateljske" flotile je novi 45.000-tonski letalonosilec F. D. Roosevelt, ki se je par dni po monarhističnem plebiscitu v Grčiji ustavil pred Atenami. S kakšnim namenom, lahko uganete...

GRAJSKI PISAR

ZGODOVINSKA PODOBA

Dr. IVAN TAVČAR

(Nadaljevanje)

"Ta vera ni prava," je izpregovoril berač Luka. "Predolgo molitve ima. Kratka molitev, ta je dobra! Kako si molil ti, Stopistran! Dejal si: 'Kristus, pokončaj ga!' in mehak je bil vrag in kakor burja je odpihal iz cerkve!"

"Tudi meni se ne zdi ta vera prava," odgovori Jerom. "Spletenčijo vse skupaj, na koncu pa nobeden ničesar ne ve! Vera mora prihajati iz ljudstva samega, kakor je prišel premilostivi naš Jezus iz srede ljudstva!"

"Kaj boš ti govoril!" mu je prestrigla Medudka besedo in z žlico lovila velik založaj mesa po skledi. "Meni se prikazuje naš Jezus, ti si pa Jud, in škoda je, da nisi utonil v Rdečem morju! Veliko je poklicanih, a le malo nas je izvoljenih! Ti preveč govoriš in premalo moliš, Jerom!"

Obrnil se je pa proti mlajši "svetnici", sedeči mu ob strani, in siknil: "Da smo danes v kaki hosti, bi ji že premlel kosti, da bi ne videla Jezusa, ampak samega hudiča!"

"Mulier taceat in ecclesia!"

To in ničesar drugega ni izpregovoril predikant in kos ovsenjake je prelomil in drobnil od njega ubogo večerjo. "To se pravi: 'ženska molči v cerkvi, za to niste poklicane!'"

"Mati Maruša, ta pravi, da morate jezik držati za zobmi in da se vam Kristus ne prikazuje!" se je zasmejal berač Luka.

"Kaj, da bi govoriti ne smela?" — in zdajci se je našopirila kakor jarčica, če se ruje s svojimi sorodovinki, in vstala je, suho roko je v pest stisnila in proti predikantu jo je dvigala — "in sam Kristus se mi prikazuje, in mi ukazuje: govori in oznanjaj pokoro!"

Govorila bi bila še in se penila, da se niso tedaj odprla vrata. V sobo pa je stopil mož precej trebušat, z dobrovoljnim obrazom. Za njim je vstopila tenka, suha prikazen z mogočno napolnjeno vrečo ob plečih.

"Hej, oče Mrežna je tu!" je zavpil rejeni mož. "Jaka, odzidi na klop pri peči! In ravno večerja je tu! Božja porodnica me je sama semkaj privedla! Alo, stisnite se malo, da se dobi prostorček zame! Tudi žlico sem, da bom jedel, ker sem lačen. Benedicite!"

In Matija Mrežna, tedaj slabo plačani župnik v starodavnem Kranju, je udaril s pestjo po mizi, da je na nji vse zašklepetalo.

"Jaka, prisedi še ti!"

In od peči se je odvila suha prikazen kranjskega cerkvenika, ki je naglo potem pri skledi tekmoval s svojim župnikom. "Oče Primož," je govoril ta, "to se vam čudno zdi, da sem sam prilomastil v hišo kakor volk v ovčjo stajo ponoči po polnoči. Vendar tukaj sem z dovoljenjem cerkvenega vašega oblastva, ki ima v teh preklethih časih še nekaj moči. V Kranju pa se šaljijo iz nas, ti peklenški luterani, da niti spati ne moremo mirno!"

"Zato jih bo Bog na sodni dan zavrgel, he, he!" se je oglasil šibki cerkvenik.

"Zid pri cerkvi se nam je podrl, in vem, da so ga ti reformatorji izpodrili! Matija Mrežna pa zidaj potem, če ima kaj vzeti! Oče Primož, sedaj pobiraj, in nekaj boste dali, za to vam pa nekaj vaših grehov s seboj vzamem!"

Dva prijatelja

Preživov Voranc

Meh in Muš sta bila enako stara in sta skupaj odrasla v mladosti. Oba sta bila Ivana in sta bila tudi v šoli vedno v istem razredu in celo v isti klopi. Tiste malice, ki sta jih dobivala doma za šolo, sta vedno skupaj uživala. Po šoli sta šla skupaj v tovarno in sta se oba učila za strugarja. To prijateljstvo se tudi potem ni ohladilo, ko sta se oba umazana vračala iz tovarne. Misli sta, da ne moreta živeti drug brez drugega, in kakor ona dva, tako so mislili tudi drugi, ki so ju poznali.

Nekega dne pa ju je življenje razdružilo. Meh Ivan je ostal v tovarni, kjer se je učil in postal delavec. Muš Ivan pa je odšel delat v drugo tovarno proti severu, kjer je imel strica in kjer so bili boljše pogoji za delavce. Potem sta si nekajkrat še pisala, vedno redkeje, dokler nista popolnoma prenehala. Tega nista storila iz kake odtujenosti, ampak kar tako se je zgodilo, da sama ništa vedela kako. Potem je Meh Ivan, ki je ostal v domačem kraju, odšel k vojakom, kamor Muš Ivana nikoli ni bilo. Živel je v sosedni državi in je bil doma spoznan za dezertarja. Tako so govorili drugi ljudje, in kadar je Ivan Meh to slišal, mu je bilo težko, dasiravno pri vojakihih takrat ni bilo lahko in dobro, mu je bilo vendar težko za znanec iz mladosti let.

Potem je nekega dne prišel okupator v deželo in zasedel tudi tisto tovarno, kjer je še delal Meh Ivan. Pod novim gospodarjem je bilo nekaj časa še dobro, ker je bil red in ker je bilo še vsega dovolj. Okupator je našel deželo polno človeških dobrin, ki jih je z obema rokama dal delavstvu na razpolago. Kmalu pa je postal hudo za vse ljudi in tudi za delavce. Takrat se o Mušu Ivanu ni slišalo ničesar. Nekateri ljudje, ki so v prejšnji dobi tudi šli čez mejo, so se po okupaciji vračali in bili navdušeni. Pripovedovali so domačinom, da bodo zdaj nastopili zlati časi. Nekateri so prišli v raznih uniformah in nastopali kakor oblastniki in ne kakor rešitelji. Takrat je Meh Ivan še upal, da bo Muš Ivan nekega dne prišel od nekod, mogoče tudi v uniformi, ker ga pa ni bilo od nikoder in ker nihče ni znal povedati, kje se nahaja, je Meh Ivan pozabil na to staro reč in živel dalje, kakor so živeli drugi ljudje.

Izdržal je kakih dve leti v tisti tovarni, potem pa je neke noči odšel v goro h partizanom še z nekaterimi drugimi tovariši. Včasih, kadar je bilo zelo hudo, je še pomislil na mladostnega prijatelja Muša Ivana in bil prečuden, da bi ne bilo tako hudo, če bi bil on tu, ker bi gotovo tudi Muš odšel k partizanom, ako bi že pred leti ne bil odšel na sever, kjer se je izgubil. Oba bi mnogo lažje prenašala vse težave, ker bi bila prijatelj.

Nekega dne se je Meh Ivan tolkel še z nekimi drugimi tovariši proti Nemcem v Dravski dolini. Bil je neprijeten čas, po gorah je nosilo sneg in po dolinah je deževalo. Eno zimo je Meh Ivan še imel za seboj in sedaj je bila druga zima pred durmi. Zvečer, ko so mislili, da so tisti dan že opravili, so Nemci obkolili njegov oddelk in medtem, ko se je drugim posrečilo prebiti obroč, je Meh padel v nemško ujetništvo, tak kakršen je bil, s puško v rokah in z bombami za pasom. To se je zgodilo za nekim hlevom blizu Drave. Ko je Meh Ivan izstrelil vse naboje, so ga obstopili trije nemški vojaki, ki ga pa niso ubili, temveč so ga razorožili. Potem so ga gnali tja pred hišo, kjer so ga še nekaj izpraševali in suvali v rebra. Ivan Meh je od vsega vedel samo to, da je zdaj nastopil konec in da ga pred smrtjo čakajo še hude reči. Zato je bil tudi čisto tuje. Edino kar je videl pred seboj, je bila široka, siva gladina Drave, ki se je počasi pomikala pod hišo proti vzhodu. Kmalu je zašlehal rezki glas poveljnika: "Kdo se javi prostovoljno?"

Predno je to vprašanje utegnulo pri Mehju povzročiti živo zavest, kaj ga čaka, je začel drugi glas: "Tukaj, gospod lajtnant!"

Ta glas mu je mahoma prerezal srce. Ta glas je poznal. Zato se je ozrl proti vojaku, ki ga je izpregovoril in tedaj je videl pred seboj svojega mladostnega prijatelja Ivana Muša,

ki je stal le par korakov stran in je imel puško pripravljeno za strel.

"Muš, opravi dobro, tukaj ga imaš," je kratko odločil komandant nemškega oddelka in odšel v hišo.

"Ali se bojiš?" je tedaj vprašal nemški vojak Muša, kakor nalašč.

"Ta bo dobro opravil." Nekdo iz grma se je zasmejal.

"Jaz se nikogar ne bojim, najmanj pa take svinje," je dejal Muš Ivan, nato pa stopil za ujetega Meh Ivana in zavpil: "Marš, banditi, tja za hlev!"

"Ali ga zvežemo?" je še vprašal za njim nemški vojak.

"Ni treba!" je odbil Muš odločno in sunil Meha s puškinim kopitom v hrbet. Nato ga je odgnal za hlev, ki je bil tik nad Dravo in kjer sta se ustavila čisto sama. Šlo je proti večeru in zato je voda v koritu blestela s posebnim, večernim bleškom. Na drugem bregu reke so se videle neke kmečke hiše. Ko sta bila za hlevom, je nemški vojak potisnil ujetega partizana tesno k zidu, potem se je zadržal nad njim z oblastnim glasom:

"Ali znaš nemški?"

"Znam!" je odgovoril Meh Ivan z glasom, ko da bi vrgel na tla kos svinca.

"Potem poslušaj! Umrl boš dober kup, jaz bi te moral mučiti, tako da bi si zapomnil, kdaj si se boril proti nemški vojski. Lahko bi ti odrezal pred smrtjo še nos, ali tega ne bom storil, ker se nočem onesnažiti s krvjo bandita."

"Ustrelj in končaj, Ivan Muš!" je dejal Ivan Meh po slovensko z odločnim, a vendar nekoliko ganjenim glasom.

"Kdo pa si...?" je vprašal Muš z osuplim glasom, ko je že stal z naperjeno puško pred partizanom.

"Ustrelj!" je ponovil Ivan Meh.

Tedaj se je puška nemškega vojaka pobesila in človek v uniformi je zajecjal:

"Ali si ti Meh...?"

"Ustrelj Muš, kaj čakaš? Lahko bi bilo že končano."

"Meh, kako si prišel ti k banditom. Mene je strah, ko te vidim tukaj." Mušev glas je bil osupel, skoraj obupan.

"Ali me zdaj poznaš? Kako prideš ti v to uniformo?" Ivan Meh je skoraj zrasel ob zidu in njegova podoba se je zdela onemu, ki je s puško stal pred njim, veličastna.

"Ti si gotovo blazen!" je znil ta onemoglo in potem dodal: "Saj ste vi vsi blazni."

Kopito puške je počivalo že na zemlji.

"Napravi hitro, dokler te tvoji tovariši ne pogrešajo," je prigovarjal Ivan Meh.

Toda namesto, da bi ta ustrelil, je pristopil tesno k Mehju in skoraj zašepetal proti njemu:

"Ne more biti, da si to ti... Ko bi bil vedel, da si to ti, bi se ne javil."

"Zakaj? Ali ni vseeno od koga padem. V vaših rokah sem!" Meh je bil neizprosno. Ko je spoznal, da stoji pred svojim mladostnim prijateljem, je bil v prvem hipu potrt, ali ta potrtost je takoj izginila in potem se ga je polastil prezir do prijatelja in do vsega, kar je mogel zapopasti, ko je stal za zidom.

"Zakaj me ne prosiš, da te pustim živeti?" je rekel Muš s skoraj prosečnim glasom.

Meh se je v odgovor kratko in prezirno zakrohotal.

"Ne morem te prositi. Stori svojo dolžnost."

Namesto, da bi storil to dolžnost, je nemški vojak dejal:

"Mene so že prvo leto mobilizirali..."

"Potem me pa izpusti!" je velel Meh kratko, ko da bi govoril človeku, ki ga ne pozna.

Muš se je naslonil k zidu ob svojem prijatelju iz mladosti in zdaj sta bila naslonjena na zid oba, jetnik in krvnik.

"Izpusti te ne morem, kaj mi bodo rekli drugi?"

"Potem pojdi še ti z menoj. Tu gori so naši..."

"S teboj!" Muš se je izvil iz prs strahen glas.

"Koliko jih pa že imaš na vesti, takih, kakršen sem jaz?" ga je vprašal Meh z neusmiljenim glasom.

Muš je zasklelo in počasi je odgovoril:

"Pogovoriva se, Meh, kakor se spodobi. Zakaj siliš nekam, kamor ni mogoče. To lahko dose-

žem, da pristopiš k nam in da se ti ničesar ne bo zgodilo, če hočeš."

Ivan Meh je pogledal v svojega prijatelja in zdaj ni bilo na njem ničesar tega, kar je bilo še malo prej. V tisti uniformi je zdaj tičal obupan človek, ki ga je zadelo v srce, da vidi pred seboj tega prijatelja v partizanski kapi. To ga je zadelo hujše, kakor vse drugo, tudi sama naloga, pred katero je stal. Puška, ki je nosila zanj smrtonosno kroglo, mu je zdaj zdrknila iz rok in se naslonila poleg njega na zid. Tudi v njegovem srcu je bilo vse polno zopernosti in v ustih je okusil grenke sline.

"Midva sva sovražnika," je dejal proti Mušu in ga pogledal s takimi očmi, ko da bi ta bil sto kilometrov daleč, ne pa tik ob njem.

"Če te izpustim, ustrelj mene," je dejal Muš odločno.

"Potem lahko pobegnem?" je pobaral zdaj Meh Ivan prizanesljivo.

"Potem bodo ustrelili mene," je odgovoril Muš Ivan z votlim glasom.

"Pojdi z menoj," je rekel Meh Ivan in mu podal roko. Prijateljeva roka je bila mrzla, kakor mrličeva.

"Ostani pri nas," je dejal ta. V tistem hipu je Meh Ivan skočil kakor jelen in se v enem skoku zagnal pet metrov ob zidu v sadonosnik. Mesto za hlevom je bilo za pobjeg zelo neugodno, spodaj pod hlevom se je vila široka Drava in če je hotel doseči gozd, ki je bil nad dolmačijo v bregu, je moral okoli poslojpa. To je hotel storiti, toda v tem trenutku je začel za hlevom nemške glasove. Ko da bi vedel, da gredo tovariši Muše Ivana gledat za hlev, kaj se neki tam godi, da ne počti strel, ki bi vse pojasnil. Zato se ni smel pognati okoli domačije v breg, temveč se je moral pognat nizdol proti reki. Tisti trenutek, ko se je Meh Ivan zagnal v vodo, je pod hlevom počila puška:

Muš Ivan, nemški vojak, se je zvrnil za zid, ker si je pognal kroglo v glavo.

Dva nemška vojaka sta stopila k mrtvercu. Prvi hip sta seveda mislila, da leži na tleh ujeti partizan, toda že prihodnji hip sta si morala priznati, da leži tam njun tovariš Muš, ki se je sam javil za eksekutorja.

"Kaj je to?" je ves iznenaden zavpil eden izmed vojakov.

"Oni drugi je tam!" je zavpil koj za njim drugi vojak in nameril puško proti reki.

Meh Ivan je z vso silo plaval proti sredini reke. Fakist je izpod hleva ustrelil proti njemu in ga ni zadel. Plavač se je tedaj skril pod gladino, da bi se skril očem zasledovalca, ali že čez par metrov je spet priplaval na dan.

Z brega je spet počila puška in ni zadel. Plavač je plaval z vso silo in je bil že čez sredino reke. Na bregu so vpili glasovi. Nato so počile hkrati tri puške. Tedaj je Meh Ivan zarjul, se zagnal pokonci in se hip nato potopil, ker je bil smrtno zadet.

Domačija ob Dravi se je pogreznila v somrak.

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveto ali v glavni urad SNPJ, ne pozabite v naslovu napraviti poštne številke 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vselej napišite: Chicago 23, Ill. To bo olajšalo delo na čikaški pošti, nam pa po pošti dostavljamo pošto.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v te vrste.

Naši nastavljeni lokalni in poštvalni zastopniki za določene okraje so:

Louis Barboric, za Milwaukee, Wis. in okolice.

Anton Jankovich, za Cleveland, Ohio in okolice.

Frank Klun, za Chisholma, Minn. in Chisholma in okolice.

Frank Cvetan, za Tire Hill, Pa. in vso srednje-vzhodno Penno.

Anton Zornik, za Hermine, Pa. in vso zapadno Pennsylvanijo.

Poleg vseh teh pa lahko vsak človek ali naročnik sam pošlje svoje naročilo direktno listu.

PROSVETA

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Razni mali oglasi

ZENSKA ZA HIŠNA DELA

5 dni v tednu.

Manjše osebno perilo; imamo pralni stroj. Spite doma.

Kličite: SHELDRAKE 8997

DEKLE ALI ŽENA

za splošno hišna dela. Svoje sobo, prijazen dom, stalno delo. Ni težkega dela. Dobra plača.

Kličite: KEYSTONE 4521

Middleage

HANDY MAN

for light, general work in retail store. Good, permanent position. Good pay. Apply at

A. STARR BEST, 15 N. Wabash

SHOEMAKERS (5)

Handwork on new shoes. Steady work. Good pay.

MARTIN LARSON & SON

317 W. Madison St.

FRA 1992

HIŠNA GOSPODINJA

ZA SPLOŠNA DOMAČA DELA

IN LAHKO KUHANJE

Dobra plača.

Kličite: FAIRFAX 5352

POTREBUJEMO ŽENSKO

za DELNO ČASA

Splošna domača hišna dela. Trije mali otroci v družini. 4 sobe. Dobra plača. Kličite: CRAWFORD 7528

WOMEN WANTED

MACHINE and HANDWORK

Experienced on Vests

Steady work - Good Pay

GEORGE H. KURTZ

180 W. Adams St.

MEN!

Here is the best opportunity of the day!

We need

IRONWORKERS

and WELDERS

Highest pay, steady work

Apply at:

B. M. CROPP & CO.

2440 N. Paulsli

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli srečanja v listih, prosimo vse dopisnike, ki oglašajo priredbe svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo sreč ali srečanja, kakor tudi ne kartnih ali tombulskih zabav, ako je za nje določena vstopnina. Poštna uprava zahteva od nas, da mora vse tako oglašanje iz lista. Prosimo, držite se tega.

Excellent Opportunity at GRAVERTAN

Get a Job with a Future

GRAVER Needs

Employment Office Open 8 A.M. to 5 P.M. Daily—Monday Through Friday

GET YOUR NEXT JOB AT GRAVERS

GRAVER TANK & MFG. CO.

4809 Tod Ave. - East Chicago, Ind.

POMOČ! - POMOČ! - POMOČ!

MOŠKE POREBUJEMO TAKOJ ZA TOVARNIŠKO DELO

Stalno delo skozi vse leto v stabilni živčni industriji

NAJVIŠJA PLAČA

in

DOBRA PRILIKA ZA NAPREDOVANJE

Izvrstni delavski podporni programi

DOBRI DELAVSKI ODNOSI

Zgledite se pri katerem koli navedenem uradu:

CORN PRODUCTS REFINING CO.

63rd AND ARCHER - ARGO, ILLINOIS

U. S. E. S.

817 - 825 Exchange Ave. - Chicago, Illinois

U. S. E. S.

6321 S. Ashland Avenue - Chicago, Illinois

Razni mali oglasi

MEN and GIRLS

NO EXPERIENCE

VARIOUS JOBS

LIGHT WORK

PLENTY OF OVERTIME

4638 W. Huron St.

PRESS GIRLS

Steady Work - Excellent

Paid Vacations

and many other benefits

FEDERAL CLEANERS

215 Madison St., Maywood,

Chicago Telephone: Mansfield

MAID

for

General Housework

No Laundry - Good Pay

Stay by us

Three people in family

Call:

Phone—RIVERSIDE 5150

WOMEN

Division - Ashland Ave.

WHY TRAVEL FAR